

TRANSCRIPTIE INTERVIEW FRANCISCUS W.T.A. VERBERG

I-1: Het is vandaag donderdag 3 september 2020 en we zitten bij Frans Verberg. Kan je om te beginnen je volledige naam en geboortedatum noemen?

G: Franciscus Wilhelmus Theodorus Antonius Verberg. Geboren: 01-12-1942.

I-1: Waar ben je geboren?

G: In Leiden.

I-1: En waar in Leiden?

G: Haarlemmerstraat.

I-1: Hoe lang heb je daar gewoond?

G: 23 jaar.

I-1: Kan je vertellen hoe de Haarlemmerstraat was, toen je klein was?

G: Het was een drukke straat in die tijd. De tram reed aan weerskanten voorbij. Het trottoir was smal en je mocht nooit aan de overkant van de straat lopen. Altijd aan dezelfde kant naar school.

I-1: Nooit oversteken?

G: Nee, nooit oversteken. Dat was te gevaarlijk.

I-2: Reden daar trams heen en weer?

G: Ja. De gele tram. Die reed tot aan het zwembad [de Overdekte], zeg maar. Daar was de eindhalte en dan ging die weer terug. Die reed naar Wassenaar.

I-1: Die reed de Haarlemmerstraat door en dan waarschijnlijk de brug over of langs Molen De Valk?

G: Die ging de brug over en dan door de Steenstraat en de Stationsweg. Die ging dan echt de polder in. Wassenaarseweg. Die was er nog niet. Leiden hield daar zo ongeveer op. Landerijen zag je daar. Daar ging de tram doorheen en ergens bij de Haagweg [Rijndijk, Haagsche Schouw] kwam die uit en dan ging die naar Wassenaar. Ik ben nooit met de tram mee geweest. Nooit. Wat moest ik daar zoeken?

I-1: Op welk nummer van de Haarlemmerstraat woonde je?

G: 180.

I-1: Wat voor huis was dat?

G: Dat was een winkel-woonhuis. Een slagerij.

I-1: Was dat de slagerij van je vader?

G: Ja.

I-1: Kan je iets vertellen over je familie, je ouders. Zijn dat ook geboren Leidenaren?

G: Ja. Mijn vader is geboren op de Herenstraat [43C]. Mijn moeder is geboren op de Maredijk.

I-2: Daar woon ik! Waar woonden ze dan?

G: Waar de wasserij was [Stoomwasscherij De Rhijnstroom van F.W. Nijssen, Maredijk 131].

I-2: Hoorden ze bij de wasserij?

G: Ja. Ze hoorden bij de wasserij.

I-2: Werkten haar ouders daar?

G: Mijn grootvader had die wasserij dus. Die werkte daar. Die man werkte dag en nacht [Franciscus Wilhelmus Nijssen, overleden 25-12-1955, 76 jaar, gehuwd met Johanna Vlaming Rekelhoff].

I-2: Weet je iets over die wasserij? Hoe dan ging? Heeft je moeder daar iets over verteld?

G: Ik heb daar zelf gewerkt.

I-1: Als kind?

G: Nou ja, als kind? Toen ik een jaar of 16–17 was.

I-1: Hoe ging dat daar?

G: De was uitzoeken. De was moest natuurlijk gemerkt worden in het merkatelie. Een merk hoorde weer bij een partij. Dan ging het in de wasmachine; waspoeder erbij. Dan wassen en de was er weer uithalen. In de centrifuge, in de droger en in de mangel. Dat soort dingen.

I-2: Werd er mechanisch gedroogd?

G: Ja. Dat hadden ze. Maar – dat was voor mijn tijd – hadden ze in de wasserij een droogzolder. Daar werden lakens opgehangen aan rekken. En er werd in het gras lakens gebleekt.

I-2: Aan de overkant van de Maredijk? Dat was toch grasveld?

G: Nee, op het terrein zelf. Dat was best groot hoor! Je had een heel plein voor de wasserij. Tussen de huizen links en rechts had je een plein. Daar speelden wij vroeger. We gooiden die bal tegen de muren. Die buurvrouw werd kwaad: "Niet tegen die muur aangooien! Ik maak je stuk".

I-2: Dus je had de huizenrij, dan het plein en dan kwam de wasserij?

G: Ja. Aan het water, zeg maar.

I-1: Welk water was dat?

G: De Haarlemmertrekvaart.

I-1: Liep die daarachter?

G: Ja.

I-1: Daar was dus een bleekterrein, waar die lakens werden neergelegd?

G: Ja.

I-2: Werd het water ook gebruikt?

G: Nee. Het water daarvoor: daar was een heel grote put. Daar werd het zachte water ingedaan. Het water werd binnen onthard en dan ging het in een klein soort zwembad van 3 bij anderhalve meter. En vrij diep. Want een neef van mij, die viel er in. Er lag ijs op. Hij ging erop staan. Hij dacht dat hij erop kon staan, maar hij ging er doorheen. Het was op een zondag. De hele familie zat aan de borrel bij opa en oma. Mijn moeder kwam naar buiten en pakte die jongen aan zijn haren. Hij kreeg nog een klap op zijn kop terug.

I-1: Werd er ook gestreken in de wasserij?

G: Ja.

I-1: Hadden jullie daar personeel voor?

G: Ja. Er liep heel veel personeel rond. Twee strijksters.

I-1: Hoeveel mensen personeel hadden je grootouders in dienst?

G: In de tijd, die ik me kan herinneren: 5, weet 6 à 7 mensen. Veel vrouwen waren er. Vrouwen deden het mangelen. De lakens gingen door de mangel heen.

I-1: Strijkmachines?

G: Ja. De mannen deden eigenlijk het vuile wasgoed uitzoeken en wassen. Dat was het werk van de mannen en de mannen haalden de machines ook weer leeg. Het ging de centrifuge in. Dat was zwaar werk. Daarna werd het gedroogd en kwamen de dames aan de beurt. Die gingen het strijken.

I-1: Dat waren die strijkmachines?

G: Ja. Die werkten op stoom. Er was een heel grote ketel. Daar werd kolen in gestookt.

I-2: Weet je nog iets van de mensen, die daar woonden links en rechts? Of heb je daar geen herinneringen aan?

G: Rechts – weet ik nog wel - woonden de heer en mevrouw Nieuwenburg. Die hebben daar altijd gewoond. Gelijk op dat plein.

I-2: Daar woon ik. Aan de rechterkant!

G: Aan de linkerkant, die grote huizen. Dat is waar jij woont. Daar ken ik niemand van. Het waren die kleinere huizen. Achter die huizen had je nog de Vaartkade. Nu is het leuk wonen. Toen was het echt een achterbuurt.

I-1: Wat voor mensen woonden daar?

G: Arme mensen. Denk het.

I-1: Hoelang hebben je grootouders die wasserij gehad?

G: Hoelang? Mijn grootvader is in 1955 overleden. Toen was hij 76 jaar. Een oude man in onze ogen. De wasserij is er eigenlijk nog, maar niet daar. Die is indertijd verplaatst. Twee zoons hebben die wasserij overgenomen. En later een zoon van één van die zoons. Die heeft het voortgezet op het Waardeiland. Op de Waard zogezegd. Het is eigenlijk een leasebedrijf geworden voor hotels en dat soort dingen.

I-1: Terug naar de slagerij van je vader. Heeft hij daar die slagerij geopend en wanneer was dat of heeft hij het overgenomen?

G: Mijn vader heeft het overgenomen van zijn broer in 1938 denk ik. Is hij daar begonnen met mijn moeder, want ja, als je toen een zaak had, heb je een vrouw nodig. [op 5-12-1938 verloofden Piet Verberg en Rie Nijssen zich; het huwelijk werd gesloten 22-4-1940]

I-2: Dus altijd hard gewerkt?

G: Ja, samen altijd gedaan. Met een gezin met 5 kinderen op een gegeven moment. Wel pittig!

I-2: Was er een werkplaats bij de slagerij?

G: Ja. Geen werkplaats waar de koeien werden geslacht. Dat gebeurde in de stad.

I-2: Maar zelf worst gemaakt?

G: Ja. Allerlei soorten worst. Boterhammenworst, leverworst.

I-1: Hadden je ouders ook mensen in dienst? Of deden ze het samen? Hielpen jullie als kinderen ook?

G: Ja. Je mocht nooit stil zitten. Altijd iets doen. Bestellingen wegbrengen. En schoonmaken.

I-1: Hoe liep de slagerij?

G: Nou, goede zaak!

I-1: Veel klanten uit de buurt? Haarlemmerstraat en de straten daaromheen?

G: Jazeker. Je had veel slagers in de Haarlemmerstraat. De mensen kwamen eigenlijk uit de buurt.

Achter de Haarlemmerstraat had je veel woningen, waar de gewone man woonde. Die hadden vaak grote gezinnen. En inwonende kinderen, want in die tijd had je natuurlijk woningnood. Die aten er goed van. Die hadden ook wat te verteren.

I-2: Wat voor religie hadden jullie thuis?

G: R-K: rooms-katholiek.

I-2: En in de slagerij kwamen ook veel rooms-katholieke mensen?

G: Ja. Dat had je toen he.

I-2: Die kwamen ook van verder weg, omdat het rooms-katholiek was?

G: Ja. Er kwamen in die tijd ook vaak mensen uit de omliggende dorpen naar de stad om boodschappen te doen.

I-2: Omdat het rooms-katholiek was? In die dorpen waren veel rooms-katholieken?

G: Het was wel heel bekend. Dat was vroeger zo. Je had bijvoorbeeld een groenteboer, die was niet lid van het kerkje. Maar dat mocht toen niet. Je ouders mochten je niet bij V&D zien lopen of bij de HEMA. Want daar hoorde je niet als middenstander.

I-1: Hoezo niet?

G: Daar mocht je toch [niet] gezien worden dat je in een groot winkelwarenhuis boodschappen doet. Dat doe je buitenaf, in Den Haag.

I-1: Serieus?

G: Ja.

I-2: Omdat je als middenstander naar andere middenstanders moest?

G: Precies.

I-1: Was het huis eigendom van je ouders?

G: Nee.

I-1: Was gehuurd?

G: Ja.

I-1: Kan je het huis beschrijven? Was het groot, klein?

G: Nee, het was niet groot. Je had een voordeur. De voordeur was ook de winkeldeur. We liepen door naar achteren. In de winkel had je nog een grote ruimte en daarachter had je de werkplaats. Bij de werkplaats had je een trap naar boven toe. Die kwam uit bij de keuken en de WC en dan had je een klein trapje en dan had je de kamer. Je had een voor- en achterkamer. Dat was niet groot. Boven had je drie slaapkamers.

I-2: Voor de ouders, de jongens en de meisjes?

G: Ja. Je had één slaapkamer en dan moest je door de ouderslaapkamer heen. Daar sliepen mijn zussen dan. Nee, ik sliep daar geloof ik met mijn zus. Mijn zussen sliepen in de bedstee. Die had je in die slaapkamer, toen we heel klein waren. Later sliepen wij als jongens in de achterslaapkamer. Dat was een zolderkamer, want we keken door pannen heen ... dan zag je de lucht. Later werd dat dichtgetimmerd. Veel beter natuurlijk.

I-1: Zaten jullie aan de kant van de Oude Rijn of aan de andere kant? Aan de kant van de Janvossensteeg?

G: Aan de andere kant.

I-2: Tegenover Van de Water. Brummelkamp?

G: Ja. Die bakker.

I-2: Welk nummer was het ook al weer?

G: 180. Ik kom zelden in Leiden, alleen als ik naar het Stadhuis moet om mijn rijbewijs te verlengen of voor mijn paspoort, maar laatst liep ik toch door de Haarlemmerstraat.....toch leuk om even rond te kijken. Mijn geboortehuis ben ik toch even binnen geweest. Even met het meisje praten, die daar de winkel heeft. Ik zei: "Eigenlijk zou ik 't hele huis willen zien". "Ja", zegt ze, "dat is eigenlijk niet te doen. Het is zo'n rotzooi: opslag".

I-1: Wat zit er nu?

G: Winkel met allerlei snuisterijen: sjaaltjes, beeldjes en zo.

I-2: Xenos?

G: Nee, het is geen bekende keten.

I-1: Hoe was het huis? Was het primitief? Was er verwarming?

G: Nee, het was met een kachel verwarmd. Als ik 's avonds uit school kwam, stond de kolenkit bovenaan de trap. Dat betekende dat ik de kit moest volscheppen. Dat was buiten op het binnenplaatsje.

I-1: Daar had je 'n kolenschuur?

G: Nee, de kolenschuur was op zolder. Die kolenboeren liepen het hele huis door, de zak op hun rug. Boven werd dat geloosd. Later is op de binnenplaats een hok gemaakt voor de kolen.

I-1: Je ouders waren katholiek en hebben vijf kinderen gekregen. Kan je de samenstelling van het gezin beschrijven?

G: Mijn zus is ouder dan ik. Ik heb een broer onder mij: die is 4 jaar jonger. Ik heb nog een broer onder mij: die is 10 jaar jonger. En nog een zus onder mij: die is 11 jaar jonger [geboren resp. 15-7-1941, 4-12-1946, 22-11-1952 en 20-9-1954].

I-1: Jij was de oudste?

G: Nee, de een na oudste. Mijn zus.

I-1: Jullie waren katholiek thuis. Speelde godsdienst een grote rol in het gezin?

G: Ja. Zondags moesten we naar de kerk. Dan kon je dus kiezen: 8 uur, 9 uur. Kwart over 10 had je de Hoogmis. Mijn vader ging altijd naar de Hoogmis. Je kon kiezen: vroeg voor kwart over 10. Maar om 12 uur was er nog een kerkdienst, maar dat was voor luie mensen. Wij hadden dus weinig keuze. Of je moest om 9 naar de kerk gaan of naar de Hoogmis mee. Het gebeurde vaak dat we naar de Hoogmis mee moesten.

I-2: Was dat de kerk op de Haarlemmerstraat? De Coelikerkerk?

G: Ja. De Coelikerkerk. Mooie kerk. Ik ben er gedoopt, ik ben er getrouwd.

I-1: Werd er ook thuis de hand gehouden aan godsdienstige regels? Bidden, biechten?

G: Ja, bidden voor het eten en na het eten. Ook wel eens Rozenkrans bidden op de knietjes voor de tafel. Heel fanatiek, als je terugkijkt. Als kind weet je natuurlijk niet beter. In feite was het allemaal normaal. Later ga je het allemaal een beetje ...

I-2: Hoe zijn je ouders de oorlog doorgekomen? Was er honger?

G: Nee, ze hebben geen honger geleden.

I-2: Had je [als] slagerij daar misschien minder last van?

G: Ja. En er werd na de oorlog ook weinig over de oorlog gepraat.

I-2: Maar hebben ze wat meegemaakt dan?

G: Nee.

I-1: Relaties gehad met het verzet of zelf in het verzet gezeten?

G: Nee.

I-1: Hebben ze zich neutraal opgesteld?

G: Ja.

I-2: Geen honger? Konden ze makkelijk aan eten komen?

G: Dat was natuurlijk ook niet zo. Er werd wel aan ruilhandel gedaan, maar op een gegeven moment was er geen vlees meer, dus je ging de boer op om aardappelen te halen. We hebben suikerbieten gegeten. Ik was kennelijk gek op suikerbietenpap.

I-1: Dan was je waarschijnlijk één van de weinigen?

G: Ja. Dat soort dingen. We hebben dus wel armoede en honger geleden ook, maar ik kan me niets herinneren.

I-1: Weet je het vooral uit verhalen?

G: Ja.

I-1: Is je vader niet opgeroepen voor de Arbeitseinsatz?

G: Nee. Er werd een razzia gehouden in de Haarlemmerstraat. Mijn vader heeft op een gegeven moment bovenaan de trap in een heel klein kastje gezeten. De Haarlemmerstraat heeft nogal veel zijstraten. Ze – de politie – zijn in de war geraakt en een zijstraat ingegaan. En een stukje straat hebben ze niet meer gepakt en zijn ze niet meer bij mensen geweest. Ze hebben die overgeslagen. Er zijn wel mensen opgepakt op de Haarlemmerstraat. Mijn vader is er mooi van afgekomen.

I-1: Die had een schuilplek?

G: Ja.

I-1: Heeft hij er vaker ingezeten?

G: Ik zei al: er werd weinig over gesproken.

I-1: Wat was de reden, denk je? Wilden ze er niet aan terugdenken?

G: Ik denk dat die mensen er angst voor gehad hebben en dat hebben willen vergeten. Nee, niet vergeten. Ze wilden het er niet meer over hebben. In die tijd was het zo: zeg maar niets.

I-1: Waren je ouders politiek geïnteresseerd?

G: Nee. Het was natuurlijk KVP, wat er gestemd werd.

I-2: Daar hoefde je niet over na te denken? Werd klakkeloos gedaan?

G: Ja.

I-1: Is de pastoor vaak thuis geweest?

G: Die kwam bij hoogtijdagen langs. Bij rouw – als er iemand overleden was – kwam hij even langs. Bij de Eerste Communie en dat soort dingen kwam de pastoor even kijken. Ik heb een fotootje van mezelf bij de Eerste Communie. Ik sta voor een winkel daar. Ik heb het even opgezocht.

I-1: Ben je ook misdienaar geweest?

G: Nee, nee. Mijn andere broer wel.

I-1: Je had al even over school. Naar welke school ben je toe gegaan?

G: Je had die Katholieke Jongensschool. Op de Haarlemmerstraat had je de meisjesschool. In de straat achter de Haarlemmerstraat had je een jongensschool. Richting de Blauwpoortbrug. Die kant uit.

I-2: In de Caeciliastraat?

G: Ja.

I-1: Daar zie je een school. Je ziet een schoolgebouw nog staan.

G: Klopt.

I-2: Dat is een nieuwe school.

G: Het is allemaal vernieuwd. De oude school bestaat niet meer.

I-1: Hoe heette die school?

G: Ik weet het niet. Katholieke Jongensschool? De naam. Ik zou het niet weten.

I-1: Heb je daar zes jaar op gezeten?

G: Ja.

I-1: Ben je van 1948 tot 1954 op school geweest?

G: Ja.

I-1: Heb je nog een vervolgopleiding gehad?

G: Nee. Ben gelijk aan het werk gegaan. Toen ik 13 of 14 jaar was, gelijk aan het werk gegaan. 's Avonds naar school. Drie avonden naar school.

I-2: Wat voor opleiding was dat?

G: Dat was in eerste instantie metaalbewerking. Ik wilde namelijk wat in de auto's doen. Ik was gek van auto's. Dan is het logisch dat je daarvoor gaat leren. Een aantal jaren gedaan.

I-1: Waar was dat? In Leiden?

G: Dat was Boerhaavelaan, op een ambachtsschool.

I-1: Achter het station?

G: Ja. Dat was de Don Boscoschool.

I-1: Goed katholieke technische opleiding?

G: Ja. Nu is het allemaal weg. Allemaal nieuwbouw. Het is wel heel mooi geworden.

I-1: Hoeveel jaar heb je die avondschool gedaan?

G: Weet ik niet meer. Ik heb ook nog de handelsavondschool gedaan.

I-1: Ook in Leiden?

G: Ja.

I-2: Dat was wel pittig: elke dag werken en 's avonds naar school?

G: Jazeker. Dat vond ik niet leuk eigenlijk. Ik wilde graag werken en wat verdienen, maar dat moest er dus bijkomen.

I-2: Vanaf je 13^e?

G: Mijn 14^e.

I-1: Dat is pittig. Wat voor werk deed je overdag?

G: Automonteur, zeg maar. Leerling-automonteur. Ik ging naar Hazerswoude op de fiets. Daar had je een autobedrijf en daar heb ik een week gewerkt.

I-2: Een week? Dat is niet lang.

G: Nee, heel kort. Toen was het nog zo: er werd 6 dagen gewerkt, zaterdagochtend ook nog.

Vrijdagmiddag kregen de mannen salaris in het zakje. Ik ook. Ik kreeg 3,50. Voor die tijd was het wel heel weinig. Mijn vader had gezegd: je mag niet vragen wat je verdient. Je moet afwachten wat je krijgt. Toen ben ik zaterdags niet meer teruggegaan.

I-1: Zo weinig?

G: Ja.

I-1: Hoe was de sfeer thuis. Had je strenge ouders?

G: Ja.

I-1: De godsdienst werd er flink ingeramd?

G: Ja ja.

I-1: Heb je toch goede herinneringen aan thuis? Het is persoonlijker. Wil je er over praten?

G: Nee. Het was niet leuk.

I-1: Waren ze echt streng?

G: Ja, en conservatief he. Ik kan het moeilijk uitleggen. Nee.

I-2: Hoe was het op straat? Speelde je met kinderen, uit de Haarlemmerstraat ook?

G: Nee. We speelden ook niet in de Van der Werfstraat. Daar fietsten we nog wel eens. Dat was een achterbuurt. Dat noemden we toen zo.

I-2: Je hebt toch ook de Druckerstraat. Dat is toch allemaal nieuwbouw?

G: Ja. Dat was vrij nieuw. Dat waren mooie huizen.

I-2: Was dat nog steeds een achterstandsbuurt?

G: Ja. Toentertijd niet zo. Het was een arbeiderswijk. We gingen met wat neefjes naar de Maredijk. Daar speelden we eigenlijk. We gingen de Maredijk af. Dan had je een tunneltje en dan had je de Leidse Hout.

I-2: Dus daar veel gespeeld?

G: Ja. En er was de speeltuin. En je kon altijd wel bij de wasserij wat doen. Kon je spelletjes doen. Dat was leuk.

I-2: Maar was in de Haarlemmerstraat zelf niet te spelen?

G: Nee.

I-1: Te druk, te gevaarlijk?

G: Ja, te gevaarlijk.

I-2: Mocht je niet spelen in de achterbuurt?

G: Jawel. We fietsten daar wel. Maar ja, er waren weinig mensen, weinig kinderen, die je daar tegenkwam. Wij hadden wat neefjes. Vast groepje eigenlijk, dat naar de Maredijk ging, woensdagmiddag en zaterdag.

I-1: Woonden er meer familieleden in Leiden? Je had het over neefjes. Broers van je...?

G: Van mijn moeder eigenlijk. Een broer van mijn moeder woonde ook op de Haarlemmerstraat. Die had de ingang op de Vrouwenkerkkoorsteeg. Kwam toch op de trap boven aan de Haarlemmerstraat uit. Die hadden ook vijf kinderen.

I-1: Trok je daar veel meer op? Althans met die kinderen?

G: Ja. Ik had nog een oom, die woonde – nou ja, hij wisselde vaak woning – op de Hoge Rijndijk op een gegeven moment en die had ook twee jongens, met wie we omgingen. Van dezelfde leeftijd en ze heetten allemaal Frans. Mijn opa heette ook Frans.

I-1: Familiennaam?

G: Ja.

I-1: Terug naar de school. Je ging naar de katholieke jongensschool in de Caeciliastraat. Hoe vond je het daar? Was het een fijne school of had je geen interesse in school?

G: Nee. Ik zag het nut er niet van in. Ik werd ook thuis niet gemotiveerd. Je moest naar school. Als er een rapport kwam – ik weet niet hoe dat ging – maar mijn vader zette er zijn handtekening onder en het rapport ging terug naar school met allemaal vijven en zo.

I-1: Was je geen ijverige leerling?

G: Nee.

I-1: Je wilde gewoon lekker werken?

G: Ja. Dat had ik toen in mijn hoofd.

I-1: Je hebt een week bij het autobedrijf in Hazerswoude gewerkt. Ben je daarna naar een ander bedrijf gegaan en welk?

G: Ja. Die oom in de Vrouwenkerkkoorsteeg, die kende weer een garagebedrijf. Dat ging allemaal via via. Je had het Vrouwenkerkkoorplein en daar had je een garagebedrijf. Je had daar vroeger ook een school en je had een klein garagebedrijf. Daar heb ik een jaar of twee gewerkt denk ik. Toen vroeg ik om opslag en toen kreeg ik 10 gulden in de week. Dat was een hele verbetering.

I-1: Dat was drie keer zoveel als de 3,50 bij het bedrijf in Hazerswoude?

G: Ja. Toen wilde ik op een gegeven moment wat meer gaan verdienen. Toen trapte die baas het voorwiel van mijn fiets, omdat ik om geld vroeg.

I-2: Kreeg je het niet?

G: Nee. Toen ben ik weggegaan.

I-1: Na 2 jaar? Ik vind het wel grof!

G: Ja.

I-1: Waar ben je toen naartoe gegaan?

G: Toen heb ik bij V&D een poosje gewerkt in het magazijn als meubelmaker. Heel wat anders. Ik heb van alles gedaan.

I-2: Hoe was het bij Vroom en Dreesmann?

G: Het is niet zolang geweest hoor.

I-2: Was V&D toen wel een chique zaak?

G: Ja hoor. Er stonden 's morgens voor de deur 3 of 4 bestelautootjes, die brachten de bestellingen rond, de chauffeurs keurig met de petten en grijs pak aan. Er werd veel rondgebracht, ook in de omliggende dorpen. Ze hebben veel meubels verkocht. Een grote meubelwagen. Dat was een goede business, dat warenhuis.

I-1: Hoe lang heb je daar gewerkt?

G: Tja..... het is heel lang geleden. Ik heb geen agenda bijgehouden.

I-2: Jaren?

G: Ik denk dat ik inmiddels 16 of 17 was, toen ik daar ging werken. Wat heb ik daarna gedaan?

I-1: Bij de meubelmakerij? Of was dat bij V&D?

G: Ja. Bij V&D. Alle meubels die verkocht werden, heb ik eerst nagekeken. Dat zat in de Duizenddraadsteeg. Daar hadden ze een meubelmakerij en ook een opslag. Een doodlopend steegje bij de Haarlemmerstraat.

I-2: Dat is nu niet meer doodlopend, toch?

G: Nu niet meer, denk ik. Toen wel. Vanaf de Van der Werfstraat ging je erin. Dat liep niet door naar de Oude Vest. Nu misschien wel. Toen ben ik bij de wasserij gaan werken.

I-1: Bij je grootouders?

G: Nee, inmiddels mijn oom. Daar kon ik chauffeurs. Dat heb ik dan gedaan. Mijn rijbewijs gehaald en ik ben gaan chauffeurs. Dat vond ik leuk.

I-1: Vuile wasgoed ophalen en schone wasgoed brengen naar de klanten?

G: Ja. Ik had op een gegeven moment een wijk in Amsterdam. Dat was wel leuk.

I-2: In Amsterdam?

G: Ja, er werd minder wasgoed aangebracht in de omgeving. Dus gingen we het zoeken wat verder weg. Een klein wasserijtje heeft hij in Amsterdam overgenomen. Nou, dat moest dan daar opgehaald worden. Ik ging dus naar Amsterdam. Je had een adres, daar moest je vragen naar het volgende adres. Je had toen nog geen TomTom. Zo kwam je in Amsterdam. Centrum, West en zo.

I-2: Wie waren de klanten van de wasserij? Waren dat particulieren?

G: Dat waren allemaal particulieren. Toen hadden ze weinig hotelwerk. Dat was te weinig. Daar moest je het eigenlijk van hebben. De mensen gingen toen allemaal zelf wassen. In de jaren '50 waren er weinig mensen die een wasmachine hadden. Toen de mensen een wasmachine kregen, werd er minder aangeboden.

I-2: De rijkere particulieren, die brachten al hun was naar de wasserij?

G: Ik ging op een gegeven moment met mijn oom mee – dat vond ik leuk om vrijdag-, zaterdag- of zondagmiddag mee te rijden – dan gingen we naar Wassenaar. Veel klanten in Wassenaar. Dan werd het opgehaald en de volgende week teruggebracht.

I-1: Was dat dan jouw werk?

G: Dat ging ik later zelf ook doen.

I-1: Ook klanten in Leiden. Waar zaten die?

G: Professorenwijk bijvoorbeeld. Maar niet zoveel in Leiden. Meer in Oegstgeest. Ook Voorschoten. En richting Wassenaar. In Wassenaar zelf kwamen we niet, maar wel ertegenaan. Dus de hoek van Oegstgeest – Voorschoten.

Toen kon ik vrachtwagenchauffeur worden. Dat wilde ik wel graag.

I-1: Extra rijbewijs gehaald?

G: Ja. Ik had al mijn rijbewijzen op een gegeven moment. Ik weet niet of je de rijschool op de Maredijk nog kent. Die heeft daar ooit gezeten. De Maredijk liep door he. Wat nu doorkruist wordt door de Willem de Zwijgerlaan, dat liep door. Je had Van der Meij – heetten ze – hij gaf motorrijles en zij gaf autorijles [Leidsche Autorijschool Van der Meij, Maredijk 159].

I-2: Dat was toch bijzonder: een vrouw, die in die tijd autorijles gaf?

G: Ja. Bij haar heb ik een vrachtwagenrijbewijs gehaald. Dat stelde toen niets voor. Je reed met een kleine vrachtwagen, geen aanhanger erachter, en dan had je je rijbewijs wel.

I-2: Waar zaten die dan? Verderop aan de Maredijk?

G: Ja, verderop.

I-2: Voorbij de spoorlijn?

G: Nee. Wacht even. Je weet het misschien niet. Als je vanaf het station komt, heb je aan de Willem de Zwijgerlaan aan de rechterkant wat huizen staan, aan de vaart. Die huizen stonden aan de Maredijk.

I-2: Dat heet nu Iepenburgerbocht. Dat was vroeger Maredijk.

G: Ja. Een van de huizen – dat waren grote huizen, een van die huizen.

I-2: Staan er daar nog twee? Er hebben er meer gestaan.

G: Ja. Het zijn nu monumenten.

Ik dacht toen: dan maar mijn vrachtwagenrijbewijs halen en vrachtwagen rijden.

I-2: Voor welke firma?

G: Op de Volmolengracht: Hogenes [Firma A(drianus) Hogenes & Zonen, Volmolengracht 21a en 23].

I-2: Was dat alleen vervoer? Was dat een vervoersbedrijf?

G: Ja. Ik reed – wat ik vertelde – die groenten: van Nieuwenhuizen. In de Clarensteeg kratten afzetten. Die werden dan schoongemaakt door de dames, vrouwen en kinderen. Die maakten dan op de straat schoon: wortelen, bonen afhaken. En dat haalde ik dan weer op en dat ging dan naar de fabriek. En dan werd het in blik gedaan.

I-2: Waar stond die fabriek?

G: Aan de Haagweg. Nee: de Morsweg. Net voor het spoor. Aan de linkerkant van het spoor. De poort onderdoor en dan richting spoor. Ongeveer aan het einde links.

I-2: Daar kwamen de groenten binnen. En dan werden ze uitgedeeld aan mensen, bijvoorbeeld in de Clarensteeg, om schoon te maken.

I-1: Die groenten bracht je naar die mensen toe en je haalde die ook weer op en bracht die – schoongemaakt – terug naar de fabriek in de Mors?

G: Ja. En dan werden die weer gedistribueerd in dozen en plastic bakken naar Den Haag, naar de groothandels. En wat ik ook nog heb gedaan..... je had in de Rembrandtstraat de Riedelfabriek – de limonadefabriek; Appelsientje heet dat tegenwoordig.

I-1: Rembrandtstraat: de zijstraat van het Noordeinde?

G: Ja. Daar haalde ik kratten op – met glazen flessen – die kwamen op de lopende band en die zette je op de vrachtwagen neer; dan ging ik die zelf opstapelen. Dat deed je alleen: je haalde die van de band af, opstapelen. Houtkratten, glazen flessen en dan de aanhangwagens opgevuld daarmee. Je hebt daar dat militair terrein [Doelenkazerne] en daar kon ik die vrachtwagens keren en dan ging ik richting Den Haag: verschillende adressen op de industrieterreinen, waar ik die afgaf. En dan Rotterdam en Dordrecht.

I-1: De hele provincie door?

G: Ja. Breda geloof ik ook nog.

I-2: Die groenten. Die gingen niet alleen naar de Clarensteeg neem ik aan. Er waren meer plekken in de stad of niet?

G: Ja. Ook aan de Morsweg zelf, daar had je die zijstraatjes. Daar werd het ook gebracht.

I-1: De Joubertstraat en zo?

G: Ja.

I-2: Daar waren huisvrouwen, die schoonmaakten?

G: Ja. Met mooi weer zaten ze voor de deur. Wat ze schoonmaakten, aten ze ook.

I-2: Werd dat gewogen?

G: Nee. Het ging in kratten. Die werden gebracht en die kratten gingen terug. Uiteraard minder, want het werd schoongemaakt, zonder het afval.

I-1: Werd er ook wat achterover gedrukt?

G: Ze zullen er geen misbruik van gemaakt hebben.

I-2: Wie betaalden ze dan uit?

G: Dat weet ik niet.

I-2: Ze moesten het toch noteren, neem ik aan?

G: Nee. Er was niemand die de administratie deed. Ik bracht het weg zonder papieren erbij.

I-2: Dus allemaal in goed vertrouwen?

G: Waarschijnlijk wel. Mensen die dat waarschijnlijk altijd al gedaan hadden. Er was misschien iemand, die later kwam afrekenen. Het ging allemaal cash natuurlijk.

I-1: Zwart?

G: Ja.

I-2: Wat voor groenten waren het dan?

G: Wortelen en sperziebonen, snijbonen. Weet ik niet meer. Het is al weer 50 jaar geleden of langer. Zestig jaar geleden. Ik was 20 jaar. Het is in 1962 geweest.

I-2: Toen was het nog zo?

G: Ja.

I-2: Zal het nog niet veel langer geduurd hebben? Die fabrieken gingen dicht.

G: Ja.

I-1: Heb je nog met Tieleman & Dros te maken gehad? Ook een groentefabriek.

G: Nee, nee.

I-2: Hoe heette die fabriek?

G: Hogenes was het transportbedrijf. Conservenfabriek De Sleutels, heette dat, geloof ik. En misschien was dat wel van Tieleman & Dros.

I-1: Daar maakten ze dus conserven?

I-2: Ik heb nog niet zo lang geleden in het Leidsch Dagblad een verhaal gelezen, dat ze nog van die blikjes gevonden hadden en dat dat nog prima te eten was. Je schijnt het eindeloos te kunnen bewaren.

G: Haha!

I-1: Was je alleen bezig met werken en avondschoon? Had je als kind en ook daarna tijd om de stad in te gaan of te sporten?

G: Nee. Ik had indertijd een brommertje en daaraan was ik aan het sleutelen. Dat deed ik veel. Dan schilderde ik dat weer een keertje. Wat ik wel kan herinneren – dat was in de lagere schooltijd – in de zomervakantie had je een week vakantiebezigheden. Dan gingen we naar het museum toe of zwembad De Zijl. Het hangt van het weer af waar je naartoe ging. Wat heel grappig was: dan ging je met de boot naar Katwijk. Hoe dat dan ging!

I-2: Wat was dat voor boot?

G: Een zandschuit. Een van de ouders van een leerling had een bedrijf, dat zand vervoerde. Dat schip was helemaal schoongemaakt en leeg: zat geen zand in. En wij gingen van de wal af naar binnen in dat schip en we gingen varen. Maar wat je zag, was alleen de lucht. Je zag niets, maar ik vond het prachtig.

I-1: Ging je over de Rijn naar Katwijk?

G: Ja. Je zag alleen maar de blauwe lucht. Je zat zo diep in dat schip. Je hebt geen idee, als al dat zand eruit is, hoe diep dat ruim is.

I-2: Daar gebeuren ook wel ongelukken!

G: Ja. Ik zat ook nog bij de welpen. Dat waren later de zeeverkenneren. Je had de welpen en de kabouteren. We gingen ook nog met vakantie: een vakantie-week, geloof ik. Dan gingen we in een vrachtwagen naar Doorn toe of naar Maarn in een boerderij logeren. Hoe dat ging in die vrachtwagen: dan ging dat luik achter dicht en je had van die houten banken. Langs de kortste route langs de Rijn naar Utrecht.

I-2: Ging je met het gezin op vakantie?

G: Nee. Nooit. Dat was niet zo.

I-1: Was dat niet de gewoonte? Konden je ouders zich dat financieel permitteren?

G: Ja. Maar mijn vader wilde niet dicht. Dat deed niemand. Dan zijn je klanten weg. Later werd dat collectief wel geregeld. Echt vakantie: nee. Ik herinner me wel: mijn jongste broer en zus, die waren een jaar en toen gingen ze wel met vakantie. Maar dat was een betere tijd. Ze gingen naar Katwijk of Noordwijk. Ze huurden een huisje daar. En 's avonds na mijn werk ging ik op mijn brommertje daar naartoe. Dat was de vakantie die ik me kan herinneren.

I-1: Wat deden jullie in Katwijk, als je in de zandschuit daar naartoe ging?

G: Dat weet ik niet meer wat we daar deden.

I-1: Op het strand spelen? Zwemmen in zee?

G: Volgens mij kon je niet met die boot bij het strand komen.

I-2: Je moest vanaf de haven een stukje lopen?

G: Dat is het enige, wat ik me nog kan herinneren: dat je op de bodem van dat schip zat en de blauwe lucht zag.

I-1: Met hoeveel kinderen zaten jullie in dat schip? De hele school?

G: Misschien wel zo'n dertig.

I-1: Je knutselde aan je brommertje, maar herinner je je niet hoe Leiden toen was in de jaren '50? Je ging toch bestellingen ophalen en brengen naar klanten. Dus je hebt wel door Leiden gereden.

G: Ja. Ik ben aardig bekend in Leiden!

I-2: Ging je ook uit op latere leeftijd?

G: Nee.

I-2: Was dat ook nog nauwelijks: dansen en kroegen?

G: Ik had een neef, die woonde in de Professorenwijk: Franchimontlaan. En bij die mensen was het gezellig. Daar ging ik vaak naartoe. Met hem ging ik ook op vakantie. We gingen op het brommertje naar Duitsland.

I-1: Was je toen al wat ouder?

G: 17, 18 jaar. In de jeugdherberg. Daar kon je zo naar toe. Je hoefde niet te reserveren. Ik ging er op de bonnefooi naar toe.

I-2: Helemaal van hier tot Duitsland aan toe?

G: Ja. We gingen naar Vaals. Daar had je een jeugdherberg. Drielandenpunt.

I-2: En daar de grens over?

G: Ja. Naar Aken en zo.

I-2: Was dat voor die tijd best avontuurlijk?

G: Ja. Die jongens in Aken hadden mooie brommertjes. Die Kreidlers. Die brommertjes gingen als een speer.

I-1: Ben je altijd thuis blijven wonen?

G: Tot mijn 23^e.

I-2: Toen getrouwd?

G: Ja [december 1965].

I-1: Hoe heb je je vrouw leren kennen?

G: Ja. Mijn vrouw werkte bij De Koning, een manufacturenwinkel op de hoek van de Donkersteeg en de Haarlemmerstraat. Die nicht – van de Franchimontlaan – die werkte daar ook. Ze zei: “Je mag er wel werken, maar je moet wel katholiek zijn”, als je daar werkte. Zij heeft daar gewerkt en daar ken ik haar eigenlijk van: dat zij die nicht van mij kende. Zo is het ongeveer gegaan. Ik in een pak op de motor.

I-2: Vond ze dat interessant?

G: In die tijd wel.

I-2: Heb je dat zelf ook meegemaakt, dat je vooral bij katholieke mensen werkte?

G: Nee.

I-2: Speelde dat geen rol? Maar op sommige plekken wel blijkbaar?

G: Nee, bij mij niet. Dat werd nooit gevraagd: is die baas, waar je gaat werken, wel katholiek?

I-2: Vroeg de baas niet: welk geloof heb je?

G: Nee. Dat was natuurlijk niet interessant. Als je hoog opgeleid was, misschien dat dat dan een rol speelde.

I-2: Je zei: ze mocht alleen bij die zaak werken, als ze katholiek was?

G: Ja.

I-1: De Koning he?

G: Ja. Maar ik heb het zelf niet meegemaakt. Als je ergens ging werken, zou vandaag de dag dat niemand dat meer durven vragen.

I-2: Interesseert niemand zich daar nog voor?

G: Ook dat niet.

I-1: Hebben ze dat bij jou ook niet gedaan?

G: Nee.

I-2: We waren gebleven bij de groenten. Wat heb je daarna gedaan?

G: Toen kreeg ik verkering. Haar vader had een schildersbedrijf. Omdat ik thuis vaak aan het knutselen en schilderen was, belde mijn vader mijn schoonvader op. Mijn vader vond het niet zo goed dat ik het als chauffeur deed, 's morgens om 5 uur de deur uit moest en mijn moeder moest dan brood klaarmaken. Die zei: “Je moet maar schilder worden”. Die belde mijn schoonvader op. Die kwam en ik ging schilderen.

I-1: Een heel andere tak van sport!

G: Ja.

I-2: Hoe heette dat schildersbedrijf?

G: Ladan.

I-2: Dat is toch een bekende?

G: Ja.

I-1: Waar zat dat in Leiden?

G: Ze woonden aan de Hoge Rijndijk [nr. 119] en de werkplaats zat wat verderop, ook aan de Hoge Rijndijk. Het was niet echt een bedrijf, dat je kon zien. Het was meer opslag. 's Morgens ging ik daar naartoe en ik nam mijn spullen mee.

I-1: Je kwam thuis met dat meisje. Heb je toestemming moeten vragen aan haar vader? Moest je je vriendin aan je ouders voorstellen om haar te laten goedkeuren?

G: Nee, ze werd niet goedgekeurd, want ze was niet katholiek.

I-1: Ze was niet katholiek! Was dat vloeken in de kerk?

G: Ja, ondanks dat ze bij een bedrijf werkte, dat alleen maar katholieken aannam.

I-2: Wat was ze wel?

G: Gewoon niets!

I-2: Hoe ging dat?

G: Dat ging goed. Nou ja, ze moest natuurlijk wel katholiek worden.

I-2: Deed ze dat ook?

G: Nee. Het is nooit wat geworden!

I-2: Heeft ze dat voor jouw ouders wel gezegd dat ze dat zou doen?

G: Ja, want we moesten wel voor de kerk trouwen, anders gaf mijn vader geen toestemming.

I-2: Dat moest je toen nog hebben?

G: Ja. Ik werkte vaak in mijn vrije tijd bij mijn oom in het Antonius-clubhuis. Dat hoorde bij de kerk: de Hartebrugkerk. Pater Demmers kende ik heel goed. Die kwam ik daar vaak tegen. Hij zei: "Ik regel wel wat met die trouwerij". Dus we zijn toch in de kerk getrouwd.

I-2: Was zij gedoopt?

G: Dat weet ik niet.

I-2: Ze is wel getrouwd in de kerk, maar dan moet je toch gedoopt zijn?

G: Nou ja, we zijn wel voor de kerk getrouwd, maar dat had eigenlijk niet gemogen. Het was een vriendendienst.

I-2: Als je thuis niet bent gedoopt, kan je later toch nog gedoopt worden? Dat was toen natuurlijk wel een item.

G: Ja. Dopen kan iedereen nu doen, als dat nodig is. Dat weet ik wel.

I-2: Maar het is nooit thuis bij je ouders een probleem geweest dat ze niet echt katholiek was?

G: Ja wel.

I-2: Maar niet blijvend? Ze mocht wel thuis komen?

G: Min of meer wel geaccepteerd.

I-1: Wat afstandelijk, maar ze zagen het door de vingers?

G: Ja. Mijn jongste broer en zus gingen nog ongehuwd samenwonen. Dat was helemaal....., maar dat kon toen wel. Maar dat was bij ons niet het geval.

I-2: Dat is snel veranderd? Zij waren een stuk jonger.

G: Ja. Tien en elf jaar.

I-2: In mijn jonge jaren kon dat samenwonen, maar niet bij iedereen?

G: Nee.

I-1: Deden je ouders daar moeilijk over, dat ze ongehuwd gingen samenwonen?

G: Mijn moeder niet, maar mijn vader was er toen al niet meer. Vandaar. Anders was dat nooit gebeurd.

I-1: Wanneer is je vader overleden?

G: In 1968. Hij was 51. [Petrus Verberg, geb. 27-7-1916 als zoon van Adrianus Jacobus Verberg en Anna Cornelia Blommestein, overleed 1-11-1967 te Leiden; zijn weduwe Maria Johanna Nijssen, geb. 19-2-1919 te Leiden, hertrouwde 29-3-1976 Jac. van der Poel, die overleed in 1979; zij op 11-7-2004 te Leiderdorp]

I-1: Dat was heel jong! Hard gewerkt?

G: Ja. En ongezond geleefd: roken.

I-2: Die zaak? Aan wie is die overgegaan?

G: Mijn broer is toen slager geworden, toen mijn vader al ziek was, terwijl hij dat eigenlijk niet wilde. Hij is er later ook weer uitgestapt. Mijn jongste broer heeft die zaak later weer overgenomen. Die is

tien jaar jonger dan ik. Die heeft die zaak goed gedaan. Hij heeft ook een goede tijd meegemaakt, totdat het weer helemaal fout ging en dat soort zaken op de Haarlemmerstraat verdwenen. Kaasboeren, groenteboeren, viswinkels. Alles ging weg.

I-1: In de jaren '60, '70, eind jaren '60.

G: Ook de jaren '80. Het heeft toch wel lang geduurd. Hij is op een gegeven moment op de Haarlemmerstraat naar de overkant gegaan, naar een grotere winkel. Daar heeft hij nog een tijd gezeten. Toch – even kijken – tot in de jaren '90 toch wel. Toen kwam die Albert Heijn op de Hooigracht en dat heeft hij gemerkt.

I-1: Dat was de zaak 'Verberg'? Ik zal die zaak wel gezien hebben, want ik kwam daar heel veel, op de Haarlemmerstraat.

G: Ja. Maar nu is het weg.

Maar ik vertelde dat ik ook taxichauffeur ben geweest.

I-2: Wanneer was dat?

G: Dat was na het schilderen.

I-1: Hoelang heb je dat gedaan: dat schilderen?

G: Vier jaar.

I-1: Bij Ladan?

G: Dat vond ik niets. Het was niet mijn vak. Ik vond schilderen wel leuk. Ik heb bijvoorbeeld veel geschilderd aan het Academisch Ziekenhuis. Een hoog gebouw, met een laddertje, 10 meter hoog. Een ladder met 40 sporten. Daar stond je dan. Als je iets liet vallen, moest je naar beneden en weer naar boven. Dat was toen normaal. Nu doen ze alles met een steiger of een hoogwerker. Als het te hoog was of je kon er niet bij, dan werd de hanglat in de goot gehangen. Dat ding was loeizwaar. Allemaal ijzer. Die werd opgetakeld en dan stond je in de goot. De goten van het Academisch Ziekenhuis waren goed. Maar er waren panden in de Breestraat, waar ik heb gehangen, nou..... houdt die goot het wel?

I-2: Het heeft gehouden blijkbaar? Je hebt het overleefd?

G: Ja. Maar het ging een keer niet helemaal goed. Die goot scheurde gewoon. Ik dacht: ik ga gauw naar boven toe. Ga eruit!

I-2: Maar wel blijven hangen?

G: Ja. Er zaten wieltjes onderaan. Hij ging heen en weer. Dat was niet goed. Ik dacht: ik ga eruit!

I-1: Ben je op het dak geklommen?

G: Ja. Dakkapel in gegaan. Ik weet hoe het verder afgelopen is. Het moest gerepareerd worden. Er gebeurden ongelukken in die tijd hoor! Maar ik vond dat niet leuk, dat werk, dat hoge werk. Toen ben ik buschauffeur geworden. Ook nog. In 1973: de oliecrisis tijd.

I-2: Maar eerst taxichauffeur?

G: Ja. In '69 ben ik in de taxi gegaan. Toen ben ik ook nog gaan schilderen geloof ik. Want ja, dat gaf toch wat meer dan chauffeur. Toen heb ik nog een poosje in Nieuwkoop gewerkt. Een jaar of twee. Toen weer terug naar die bus, wilde ik weer in die bus rijden. Tot '73 heb ik dat gedaan. Dat was in Oude Wetering bij Van der Meer. Dat was een touringcarbedrijf. Die reed toen met de lijndiensten mee. Die lijnbussen werden overladen, toen het oliecrisis was. De benzine was toen op de bon. Met een touringcar reed je met de lijndienst mee. Ik kwam daar om te solliciteren. Die baas zei tegen de monteur: "Rijd jij eens met die vent mee in die bus". Ik had nooit op die bus gereden. Die man rijdt met me mee. Hij staat opzij. We kwamen terug en hij zei: "Hij doet het goed hoor. Laat gaan". Dan rijdt je dan met 40 man achter je. Wel rijervaring, maar geen buschauffeur-ervaring.

I-2: Is een bus heel anders dan een vrachtauto?

G: Nee. Dat kwam allemaal op hetzelfde neer. Maar het is toch anders: 30 of 40 mensen achter je.

I-1: Als je buschauffeur bent, heb je ook contact met je klanten? Passagiers?

G: Ja. Dat is anders. Je kreeg een stuiver toe van de mensen. Fooi. Dat werd toen veel gedaan. Als je nou een dubbeltje geeft, zeggen ze: rot op!

I-2: En taxi's. Is er tot op het laatst fooi gegeven?

G: Ja. In de tijd dat ik er heb gereden, had je een basissalaris. Bij elke rit die je reed, moest je een percentage rekenen voor jezelf. Dat kwam er bovenop. Dat is altijd heel raar geweest. Dan heb je de

meterstand: als de meterstand op 4 euro staat, moeten de mensen 4,80 betalen. Dan reken je zelf zoveel procent erbij. En je had een basissalaris en dat was minimaal. 35 uur per week. Dan kwam je aan een inkomen van 80 of 90 gulden per week.

I-2: Gaven ze daarboven nog een fooi?

G: Ook wel. Daar moest je 't eigenlijk van hebben. Echt armoedig toen.

I-1: Was je toen al getrouwd? Wanneer ben je getrouwd?

G: In 1965.

I-1: Ben je toen gaan wonen in Hazerswoude? Waarom?

G: Ja. In de stad werd er weinig gebouwd. In Hazerswoude werden woningen gebouwd. Ik werkte bij mijn schoonvader. Die kocht dat huis voor ons. Die van Ladan, het schildersbedrijf. Vandaar dat we in Hazerswoude terechtkwamen [december 1965 Jacob Reviusstraat 34].

I-1: Wat anders dan Leiden he?

G: Ja.

I-2: Miste je Leiden toen of was het wel leuk wonen daar?

G: Leuk wonen hoor. Ik zou er wel weer terug willen. Maar ja, op mijn leeftijd niet meer. Ik zit in Leiden veel beter, ten opzichte van het ziekenhuis. Wat ik heb meegemaakt: als ik in Hazerswoude dan naar een ziekenhuis zou moeten, dan is dat wel wat anders.

I-2: En de omgeving.

G: In zwembad De Zijl had je buitenwater. Dat was zandgrond. Dat werd afgezet in De Zijl met paaltjes.

I-2: Stond het in open verbinding met De Zijl?

G: Ja. Heel raar eigenlijk. Want het was echt een sloot. Het was vervuild. De riolering kwam erop uit.

I-1: Heb je ook wel eens gezwommen in het binnenzwembad in de Haarlemmerstraat: de Overdekte?

G: Ja. Het is een kerk geweest. Ik wist het eigenlijk niet, toen ik daar zwom, maar later hoorde ik dat. En dan kan je het herkennen natuurlijk. Ik ging daar wel naartoe. Je kreeg een dubbeltje voor een zak patat, als je terugkwam van het zwemmen. Na het zwemmen had je natuurlijk wel trek.

I-1: Was er een automatiek in de Haarlemmerstraat, waar je patat kon krijgen?

G: De Drie Vissers had je en verderop richting huis had je er nog twee: snackbars geloof ik.

I-1: Had Brummelkamp niet een automatiek?

G: De automatiek was de visboer, schuin tegenover ons. Dat was Van Riel: de visboer. Die is later een automatiek begonnen. Met zo'n luikje: dan kon je bestellen. En ook automaten. Muntje erin en dan opentrekken. Dat heb je nu nog met de Febo natuurlijk.

I-1: Huurde je het huis van je schoonvader?

G: Ja. Maar ik heb het huis later gekocht, niet veel later. Mijn schoonvader was toen overleden. Het was vrij klein en we waren met een gezin met drie kinderen. Het was aan de kleine kant. Ik had oog op een grotere woning. Toen heb ik dit verkocht en een grotere woning gekocht.

I-1: Heb je het huis van je schoonvader gekocht? Was dat een groter huis?

G: Nee. Het was een eengezinswoning: een doorzonkamer en boven 3 slaapkamers. Simpel. Maar het werd een beetje te krap.

I-1: Heb je toen een ander huis gekocht? Ook in Hazerswoude?

G: Ja. Een groot huis met zes kamers. En toen ging het fout, mijn huwelijk.

I-1: Dat vind ik wel opmerkelijk. Je zei: je was toen taxichauffeur, het was geen vetpot, maar je kon toch wel een huis kopen.

G: Ik ben in '73 – ik heb niet zo lang op de bus gezeten; toen wilden ze dat ik een contract tekende voor een jaar; dan zou ik op Rusland gaan rijden. Daar had ik dus helemaal geen trek in. Ik had inmiddels wat klantjes voor schilderen. Ik ben toen daarna voor mezelf begonnen als schilder.

I-1: Vond je het toch niet echt leuk werk?

G: Ik heb ook nog in een dorp gewerkt: Nieuwkoop, bij een schildersbedrijf. Daar was het altijd van: ik was daar schildersknecht. Als ik bij een klant werkte en er was niet in orde, dan werd mijn baas gebeld en dan hoorde ik 's morgens: "Ja Frans, je moet het even anders doen". De mensen zeiden niet tegen mij: "Het is niet goed".

I-1: Ging het via je baas?

G: Ja. Dat vond ik niet prettig. Maar ik vond schilderen op zich wel leuk en ik had op zich daar wel leuk gewerkt. Maar de manier waarop dat ging, zinde mij niet. Hoe moet ik dat zeggen: ik wilde niet geregeerd worden.

I-1: Had je moeite met een baas?

G: Ja, precies. Op een gegeven moment werden in Nieuwkoop bungalows gebouwd en er moest geschilderd worden. Die baas zei: "Ik kom zo". Ik was de enige knecht.

I-1: Was dat nog steeds Ladan?

G: Nee. Dat was al niet meer.

I-1: Was dat voor de buschauffeur-periode? Ben je eerst buschauffeur geworden, toen taxichauffeur en toen ben je gaan schilderen?

G: Ja.

I-1: Bij welk bedrijf heb je gewerkt?

G: Dat taxibedrijf was wel leuk, maar dat schafte te weinig en ik had een gezin. Dat was gewoon armoede.

I-1: Toen ben je weer gaan schilderen als knecht? Bij welk bedrijf?

G: Bij Noorden in Nieuwkoop.

I-2: Was het taxibedrijf in Leiden? Welk bedrijf was dat?

G: Ja. Borgerding, Schutte. Ik heb bij drie verschillende bedrijven gewerkt. Die hadden die grote Opel Kaptein. Geel met rood. Opvallende auto's. Kerkhof!

I-2: Die zat bij.....?

G: De Narmstraat. Daar ben ik begonnen. Toen later naar Schutte en als je bij een goed bedrijf wilde werken, dan had je Borgerding.

I-2: Voor de betere taxi's?

G: Ja. Die reed ook de burgemeester en zo. Dat was het beste bedrijf. Daar heb ik het laatst gewerkt. Het is allemaal te veel geweest. Ik heb verschillende dingen gedaan. Ik heb heel veel ervaring opgedaan.

I-1: Toen ben je bij Noorden gaan schilderen.

G: Ja.

I-2: En toen voor jezelf?

G: Ja. Toen die bus en toen ben ik voor mezelf begonnen.

I-1: Dus de busperiode was daartussen?

G: Dat schilderen was zwart, dus ik ben toch weer gaan chauffeurs in '73. Toen moest ik toch weer de keuze maken en het zelf oppakken.

I-1: Ben je een eigen schildersbedrijf begonnen? Hier in Leiden?

G: Ja. Vanuit Hazerswoude. Ik ben helemaal op Alphen aan den Rijn georiënteerd geweest.

I-2: En tot het laatst geschilderd?

G: Ja, tot het jaar dat ik ziek werd. Tot 2012.

I-1: Dat heb je dus lang gedaan. Vanaf 1973?

G: Ja.

I-1: Was dat al voor je echtscheiding?

G: Tijdens het schilderen ben ik gescheiden. De scheiding in '79.

I-1: Wanneer heb je je zeskamerwoning gekocht?

G: In die periode ook. Dat was een reden om te verhuizen, omdat we elkaar een beetje in de weg zaten. Daar hadden we wat meer ruimte: een kamer voor mezelf. Maar dat werkte dus niet.

I-2: De taxi was in Leiden?

G: Ja.

I-2: Je maakte dan wel wat mee, neem ik aan?

G: Ja. Ik ging 's morgens om 6 uur midden in de zomer die vent uit het Bedsteetje, de kroeg in de Van der Werfstraat, halen. Bij molen De Valk zei die vent: "Is het nu ochtend of avond?" Het was midzomer. Ik zei: "Avond". Hij zei: "Het is ochtend, dus breng me maar terug naar de kroeg".

I-2: Wat voor klanten had je? Wat voor mensen waren dat?

G: Veel vanaf het station. Artsen, die naar het Rapenburg moesten. Daar had je niet zoveel aan, want het waren allemaal korte ritjes. En veel caféwerk had je toentertijd.

I-2: En dan zijn de mensen behoorlijk aangeschoten?

G: Ja.

I-1: Liggen dronken achterin? Je moest hen naar huis brengen?

G: Zo erg heb ik niet meegemaakt. Maar wel een keer dat er een, die naast me zat, een pistool op mij gericht had. Dat vond ik minder leuk.

I-1: Hoezo dat? Had hij die bij zich?

G: Die was dronken. Hij zat met zijn pistool te spelen. Niet dat hij mij bedreigde. Maar ik dacht: stel dat die afgaat!

I-2: Nog bekende Leidenaren vervoerd?

G: Nee.

I-2: Dus vooral kroegwerk?

G: Ja. Veel.

I-1: Je had burgemeester Goekoop tegen kunnen komen, want die kwam veel in kroegen.

G: Ja ja. Cees Goekoop. Ja, een gezellige man.

I-1: Heb je hem wel meegemaakt?

G: We hebben hem wel gesproken. Toen we voor het eerst in Leiden woonden, hebben we haring en wittebrood gehaald.

I-1: Je bent je schildersbedrijf gestart in Hazerswoude. Tot 2012. Je huwelijk ging fout. Je bent gescheiden. Hoe ging dat toen? Wil je daar iets over vertellen? Of vind je dat een vervelend onderwerp?

G: Nee. Ik heb de boel toen verkocht en ben met niets weer begonnen.

I-2: Ben je alleen gaan wonen ergens? Ook daar?

G: Ja. Ik ben in Hazerswoude blijven wonen. Een huurwoning. Mijn ex-vrouw woonde in dezelfde straat. Een woonerf. Ik woonde aan het einde, zij aan het begin. Dat was voor mijn kinderen prettig. Die konden gewoon komen. We hebben daar gewoond van 1980 tot 1993.

I-2: En toen weer hier naar toe?

G: Ja.

I-1: Ben je in de Corantijnstraat terecht gekomen?

G: Ja, toevallig. Maar mijn partner woonde in Amsterdam. Die wilde op een gegeven moment – we hadden een latrelatie. Dat is best leuk: een LAT-relatie is de beste relatie die je kunt hebben. Ik had eerder een relatie gehad van acht jaar en die wilde na veertien dagen al trouwen. Dat vond ik een beetje snel. Dat heb ik dus nooit gedaan. Dat ging op een gegeven moment over, want zij wilde dat toch en ik wilde dat niet. En met deze relatie gingen we ook een latrelatie voeren. Maar in '92, toen die Bijlmerramp gebeurde, is dat de aanleiding geweest dat we zijn gaan samenwonen. We waren een weekend weggeweest met het bedrijf, waar ze werkte, naar Limburg, naar Vaals met een bus. We kwamen terug en ik zei: "Ik ga even op bed liggen". Waar zij woonde, ging dat vliegtuig over het dak heen. Je hoorde de pannen klapperen.

I-1: De Kruitberg? Het was in de Bijlmer?

G: Ja. In de Bijlmer. Maar voordat hij in de Bijlmer is gekomen, kwam hij eerst bij ons langs. Ik zei op een gegeven moment: "Zet de televisie aan. Volgens mij is er een vliegtuig neergestort". Inderdaad: daarna is hij neergestort in de Bijlmer.

I-2: Zag je niet dat meteen? Heb je op TV gezien?

G: Ja.

I-2: Was er niet een enorme klap, met rook en vuur?

G: Boven ons dak niet. Alleen dat hij heel laag over ging. Dat vliegtuig was heel zwaar beladen. Dat kon dus niet meer hoogte krijgen. Daarom is hij later in de Bijlmer neergestort, omdat hij gewoon niet meer werkte. En bij haar kwam er elke paar minuten een vliegtuig over. Ze zei: "Ik wil hier toch weg". Zo zijn we gaan samenwonen. Zij wilde niet in een dorp wonen en ik wilde niet in Amsterdam wonen. Ik ben goed bekend in Amsterdam, maar ik wil er niet wonen. Ze zei: "We gaan wel zoeken". Ik keek rond. Ik had eigenlijk helemaal geen haast. Ik had het best naar mijn zin in Hazerswoude. Ik

had daar een leuk huisje. Ze zei: "Weet je wat. Ga maar naar een makelaar toe. Kijk of die wat kan vinden". Ze kwam vrijdagavond naar me toe met de bus vanaf Amsterdam. Ja, ze kwam naar Alphen met de bus en dan haalde ik haar op. Toen pakte ze een krant en zei: "Nou ja, er staat een huis te koop in de Corantijnstraat". Ze belde gelijk. We zijn zondag gaan kijken en hebben het gelijk gekocht.

I-1: Wanneer was dat?

G: In 1993. We hebben het gerenoveerd. Ik ben drie maanden aan het werk geweest hier. Maar ik zag dat het goed gebouwd was en zag er wel wat in om het op te knappen.

I-2: Rustig hier?

G: Ja.

I-2: En buiten het werk nog andere dingen gedaan in het leven? Qua vrije tijd?

G: Nee. Werk was altijd. Ik ben getrouwd met mijn werk.

I-1: Hoe liep je bedrijf?

G: Het ging niet altijd even goed, omdat ik een eenmansbedrijf had. Mijn zoon heeft ook een schildersbedrijf in Alphen, maar die werkt op een andere basis. Die hebben maatjes met wie ze werken. Dat had ik vroeger niet. Als een collega het druk had, had ik het ook druk. Als hij het stil had, had ik het ook stil.

I-2: Een beetje met de conjunctuur mee?

G: Ja. Zeker in de jaren '80, toen het fout ging, toen had je die crisis weer. Toen merkte je het gelijk. Ik werkte voor veel particuliere klanten; ik merkte het gelijk. Dat behangetje komt volgend jaar wel. Nou, dat komt nooit weer. Maar ik had op een gegeven moment een groot bedrijf in Alphen, waarvoor ik werkte. Daar had ik altijd werk van. Soms was het te belastend. Ik werd zondagavond gebeld: "Joh, maandag naar Rotterdam, in een liftenfabriek". Dan moest je opdraven. Dat deden ze wel, want ze wilden die klant niet kwijt. Daar deden ze wat voor. Ik kom nog steeds bij de oude directeur. Die is inmiddels ook bijna 90. We zijn vrienden geworden. Dat is leuk.

I-1: Welke directeur is dat?

G: Van een liftenfabriek, waar ik ook gewerkt heb.

I-2: In Alphen? Maar ze hadden ook.....?

G: Ja, maar ze zaten in het hele land.

I-1: Hoeveel kinderen heb je?

G: Drie.

I-1: Heb je met hen nog steeds contact?

G: Nee. Dat is misgegaan.

I-1: En het contact met je ex?

G: Nee, nee. Het is op een gegeven moment een vechtscheiding geworden. Niet van mijn kant, want ik had van mijn kant nooit wat geregeld voor die scheiding. Ik dacht: ik ga weg en ik blijf gewoon... ik kwam zondags altijd koken. De kinderen konden komen wanneer ze wilden. Touwtje hing uit de deur, uit de brievenbus. Maar ja, toen had ik op een gegeven moment een vriendin en dat was natuurlijk tegen het zere been. Het was over. Toen mochten de kinderen niet meer komen. Nu komen mijn kinderen nog wel bij mijn ex-vriendin.

I-1: Tot 2012 gewerkt. Toen ben je gestopt?

G: Nou ja, ik heb eigenlijk nooit willen stoppen. Maar ik werd ziek.

I-1: Wat had je? Had je toen al last van je heup?

G: Nee. Ik had kanker.

I-1: Ben je daarvoor behandeld? Is dat goed gegaan?

G: Ja. Blaas, prostaat, darmen.

I-2: Dat klinkt heftig!

G: Ik heb het gewoon ondergaan. Nou ja, het moest gebeuren. Bestraald, geopereerd en gedaan. Dan houdt het op en daarna nog wat gewerkt, maar toen ging ik stoppen. Ik heb tot mijn 69^e gewerkt.

Nou ja.

I-1: Dan is het ook wel de leeftijd om te stoppen?

G: Ja. Je moet gewoon reëel zijn. Vanaf vorig jaar oktober zit ik thuis, voor het raam te kijken. Nu kan ik het helemaal schudden. Want mijn conditie gaat achteruit, omdat je niets doet. Voordat je je

conditie weer opbouwt, ben ik een jaar verder, gezien je leeftijd. Aan werken moet ik niet meer denken. Dat kan ik mensen niet aandoen. Daar moet je een beetje reëel in zijn. Ik had misschien wel door kunnen gaan tot mijn 80^e, totdat ze hadden gezegd: “Meneer Verberg, zou u nog wel dat trapje op gaan?”

I-2: Er stond een tijdje terug in het Leidsch Dagblad een verhaal van een mevrouw die achter de bar stond, van 102 of zo! Een paar weken later stond in de krant dat ze overleden was.

I-1: In 2012 ben je gestopt met werken. Je woonde al samen. Ben je met haar getrouwd?

G: Nee. Kan eigenlijk niet he? We hokken nog steeds.

I-1: Wat heb je gedaan in je vrije tijd? Je had geen werk meer. Wat ben je toen gaan doen?

G: Ik ben elke dag de deur uit gegaan. Zodra ik uit de voeten kon, ging ik weg. Elke dag ging ik weg. Katwijk, Noordwijk, Wassenaar. Ging ik wandelen, lopen. Ging ik boodschappen doen. Ik ging thuis koken. Mijn vrouw kwam uit haar werk vandaan. Die kon zo aanschuiven. Koken vind ik leuk om te doen. Nog steeds. Afgelopen jaar heeft mijn vrouw dat nog gedaan, dat koken. Boodschappen deed ze nooit. Deed ik altijd. Ik was het gewend: heb 16 jaar alleen gewoond, in de tijd dat de winkels nog om 6 uur dicht gingen. Gauw voor 6 uur nog boodschappen gedaan.

I-1: Heb je zo leren koken?

G: Ja, eigenlijk wel.

I-1: Heb je gekookt voor je kinderen?

G: Ja. Ik vond het leuk om te koken. Mijn vrouw vond het niet leuk om te koken. Nou ja, dan moet je er zelf wat van maken.

I-1: Veel gewandeld in de omgeving?

G: Fietsen heb ik ook veel gedaan. Sportfiets, mountainbike. Elke zondag, weer of geen weer – zelfs in de winter ging ik fietsen. Tweede Kerstdag fietste ik nog naar Noordwijk door de duinen. Heb ik veel gedaan. Mijn fiets staat er nog. Ik ga weer fietsen binnenkort. Dat zijn mijn bezigheden in mijn vrije tijd.

I-1: TV kijken?

G: Mijn TV is nu stuk. Geen TV meer. Want we zijn de afstandsbediening kwijt. De originele afstandsbediening van de televisie kunnen we nergens vinden. Het hele huis overhoop gehaald. Die heb je nodig om de televisie weer op te starten. Dit soort apparaten hebben we bij de televisie, maar je moet de originele afstandsbediening hebben. Daar zijn we vanmorgen mee bezig geweest. TV kijken. Als we thuis zijn, gaat de televisie aan. Niet dat we naar alles kijken. Ik lees de krant of kijk op de tablet.

I-1: Je hebt ontzettend veel in Leiden gereden als taxichauffeur. Als schilder kwam je bij heel veel mensen thuis en bij bedrijven. In Leiden neem ik aan?

G: Nee. Ik was op Alphen gericht. In Oegstgeest en Leiderdorp. In Leiden echt niet.

I-1: Je hebt als vracht- en taxichauffeur heel veel in Leiden gereden. Is je daarbij iets opgevallen: dat de stad veranderd is, qua verkeer, qua winkels, qua mensen en qua welvaart? Wil je daar iets over kwijt? Je kent de stad eigenlijk heel goed.

G: Ja, maar ik kom nooit in de stad.

I-1: Maar als taxichauffeur wel toch?

G: Ja.

I-2: Leiden is toch heel anders dan Hazerswoude, denk ik?

G: Ja. Ik ben op Alphen georiënteerd. Ik had in plaats van Leiden daar willen wonen. Dat huis is nog steeds in de aanbieding: wel of niet verkocht. In Alphen, waar ik een optie op had. Dat was toen onder voorbehoud verkocht. Dat heeft jaren geduurd en dat staat nog. Is nog niet verkocht.

I-1: Is dat niet jouw huis?

G: Nee. Ik heb zo'n 40 jaar in Alphen gewerkt en omgeving.

I-2: Is dat een heel andere stad dan Leiden?

G: Ja. Ik woon 27 jaar in Leiden, maar ik kom nooit in de stad.

I-1: Wat vind je van dit buurtje?

G: Weet ik niets van. Ik kom wel buiten. Het is een arbeiderswijk. Toen we hier kwamen wonen, woonden hier heel veel buitenlanders. Er woonden hier mensen die even hier woonden en dan

gingen ze weer weg. Een doorgangshuis. Er wonen niet echt buitenlanders in deze wijk. Het valt echt wel mee. Nou ja, valt mee. Het zijn mensen. Maar het is een rustige buurt geworden. De appartementen aan de Zijl: die wonen daar prachtig aan het water.

I-2: Koop?

G: Ja.

I-1: Is dit allemaal koop of gedeeltelijk huur?

G: Dit is allemaal koop; altijd geweest. Dat daar is huur. Dat gaat tegen de grond volgend jaar, die appartementen.

I-1: Ik ben door mijn vragenlijst heen. Heb jij nog een onderwerp, waarover je wilt praten? Leuke herinneringen? Nare of rare of leuke dingen die je hebt meegemaakt als taxi- of buschauffeur?

G: Nee. Ik heb eigenlijk weinig te vertellen wat dat betreft. Misschien valt me nog wat te binnen. Ik heb best de laatste week nagedacht over wat ik gedaan heb. Dan kom je altijd wel wat tegen. Maar ik kan niet zeggen: o ja!

I-2: Een hoop dingen gedaan: een gevarieerde carrière?

G: Ja.